

nia non reperitur, ut satis declaratum est. Et hactenus de hac prima divisione simoniæ.

CAPUT VIII.

AN DIVIDI POSSIT SIMONIA IN EAM QUÆ IN MATERIA NATURALI VEL SUPERNATURALI VERSATUR, ET CONSEQUENTER AN DETUR ALIQUA SIMONIA IN MATERIA MERE NATURALI?

1. *Incipit exponi secunda divisio, ex parte materiæ.*—Quando aliquid dicitur materia simoniæ, non ex eo dicitur prohiberi omnis modus recipiendi aliquid temporale.—Post explicatum jus prohibens simoniam, dicendum sequitur de materia ejus, nam inde tanquam ex objecto habet rationem suam. Et quoniam hæc materia multiplex est, per partes explicanda est, et in singulis declarabimus quo jure prohibetur emptio et venditio circa talem materiam. Est autem hic pro tota hac parte supponendum, quando dicimus aliquam esse materiam simoniæ, non statim improbare omnem modum recipiendi aliquid temporale occasione illius materiæ, sed solum pretium, vel quod habet rationem pretii. Quid autem necessarium sit, ut aliquid detur ut pretium, vel quando aliter dari intelligatur, in tertia divisione principali explicandum est. Hoc supposito, cum materia simoniæ variis modis dividi possit, ab universalioribus incipiendo, proposita divisio ante omnia examinanda est. Et quoniam ex dictis supra circa definitionem simoniæ, manifestum est dari aliquam materiam supernaturalem simoniæ, tota præsens quæstio huc revocatur, an possit dari aliqua simonia, quæ in materia pure naturali versetur. Voco autem pure naturalem, materiam illam, quæ potest esse in homine ex vi luminis ac rationis naturalis, ejusque naturali arbitrio subjacet. Hæc autem duplex esse potest: una mere corporalis et humana, ut sunt bona corporis et fortunæ; alia, spiritualis aliquo modo, ut scientia, et res sacræ ad naturalem Dei cultum pertinentes. De prioribus rebus nulla est quæstio, notum est enim non esse materiam simoniæ, et a fortiori patebit ex dicendis. Circa res ergo posterioris generis est nonnulla dubitatio.

2. *An scientias naturales vendere sit simonia.*—Primo quidem propter scientias naturales, quas homo materialiter acquirere potest et aliis communicare, illas enim pretio vendere videtur iniquum, quia rationes factæ de simonia ad talem venditionem possunt ap-

plicari. Nam etiam de his scientiis dici potest, quod de sapientia dicitur Proverb. 3: *Pretiosior est cunctis opibus, et omnia, quæ desiderantur, huic non valent comparari.* Ergo etiam hæc scientia non potest pretio aestimari; ergo iniquum est illam pretio vendere, habetque ex hoc capite eandem malitiam quam simonia. Et ideo Sapiens, Proverb. 23, generaliter monet: *Noli vendere sapientiam, et doctrinam, et intelligentiam.* Potest hoc confirmari, primo, quia omnis veritatis cognitio, atque adeo omnis scientia est ab Spiritu Sancto, etsi naturalis sit, teste Augustino, lib. de Magist., c. 12, alias 13; ergo id satis est ut sit materia simoniæ. Confirmatur secundo, quia scientia naturalis extenditur ad cognoscendum verum Deum; ergo saltem illa cognitio naturalis Dei, est invendibilis; nam contra reverentiam Deo debitam est vendere veritatem ejus. Alias, simplices et idiotæ, qui per se non possunt naturalem cognitionem Dei assequi, cogissent ad illam emendam, et qui pretium non haberent, cogentur illa cognitione carere, sine qua beati esse non possunt, quod absurdum est. Unde tandem confirmatur, quia alias posset homo beatitudinem suam naturalem pretio comparare, quod per se statim apparet absurdum. Sequela vero patet, quia beatitudo illa naturalis per industriam hominis potest obtineri, stando in pura natura, ut nunc loquimur.

3. *An esset simoniacum vendere illa, quibus Deus coleretur ab homine in pura natura creato.*—Secundo ac principaliter est difficultas, quia in pura natura esse posset, et deberet cultus Dei religiosus; unde posset etiam esse sacrificium, et consequenter etiam sacerdotium, cæremoniæ religiosæ, quæ suo modo ad beatitudinem naturalem consequendam, vel ad Dei favorem impetrandum deservirent. Ergo in his omnibus esset tunc sufficiens materia simoniæ, cum tamen tota illa materia naturalis sit, ut constat. Probatur consequentia, quia tunc, etiam posita humana institutione circa hæc omnia, iniquum et contra Dei reverentiam esset sacerdotia vel sacrificia vendere, et sic de cæteris. Et confirmatur, quia circa talem materiam naturalem, verum sacrilegium contra naturalem legem committi posset per alias actiones, quibus res illæ sacræ conculcarentur, aut ad communes usus transferrentur, et indigne tractarentur. Nam sacrilegium religioni ex natura rei opponitur, ideoque ubi est vera religio, etiam verum sacrilegium esse potest. Ergo etiam esset sacrile-

gium commutare illas res sacræ pro temporali pretio, nam per hoc indigne tractarentur; hoc autem sacrilegium simoniam vocamus, ut diximus; ergo.

4. *Duplicia dona intellectus, et voluntatis in homine intelligi possunt.*—In hoc puncto supponendum est tantum duplicia dona spiritualia et naturalia, in homine intelligi posse, intellectus scilicet et voluntatis: ad hæc enim omnia reducuntur quæ excogitari possunt. Et in eis est considerandum, spiritualia dona, quæ in homine sunt, non posse a possidente secundum suam substantiam vendi, non solum jure, sed neque etiam facto, ita, scilicet, ut in alium transeant physice, ut per se illum perficiant, quia non possunt ab uno ad alium transferri. Sicut enim non possum alteri donare meam propriam animam, nec intellectum aut voluntatem, ita nec habitus vel actus qui in his potentiis sunt. Solum ergo potest in his intelligi venditio, quantum ad usum talium donorum, id est, quantum ad externa opera, quæ ab illis procedunt, et in alterius utilitatem vel commodum fieri possunt. Potest autem hæc venditio intelligi, quantum ad factum spectat, vel tantum vendendo ipsa opera talium donorum, vel quodammodo vendendo fontem illorum ad eum modum quo venditur homo, quando venditur libertas ejus. Ita enim posset artifex vel philosophus vendere alteri suam artem, non ut illum doceat, nec etiam ut suam perfectionem intellectualem physice in alium transferat; sed ut civile dominium ejus alteri tribuat, ita ut qui vendit, teneatur uti arte vel scientia, ad nutum vel voluntatem alterius, et illi tantum pro illis fructificare et lucrifacere. In quo est etiam considerandum, duplices effectus seu duplicia opera provenire ex virtutibus intellectus. Quædam enim sunt mere corporalia, sive transeuntia, ut cantus, pulsatio citharæ, et similia, sive permanentia, ut pictura, etc. Alia dicuntur spiritualia, non quia per corpus non fiunt (quia inter homines non potest esse communicatio talium donorum, nisi medio corpore), sed quia proxime et per se ordinantur ad instruendam mentem alterius, vel voluntatem movendam aut dirigendam. De prioribus ergo nulla est quæstio; tum quia (ut dixi) non computantur inter spiritualia, etiam naturalia; tum etiam quia per se notum est vendi posse, et justo pretio aestimari. Solum ergo de posterioribus est nonnulla sententiarum diversitas.

5. *Dona intellectus et voluntatis vendere, simoniam esse quidam dicunt.*—Prima opinio

docet, nec voluntatis dona neque intellectus vendi posse licite, et sic eum, qui vendit scientiam naturalem, simoniam committere. Quam sententiam ex Theologis antiquis tenuit Altisiodorensis, lib. 3 Summæ, tract. 27, cap. 3, quæst. 2; sequitur Alens., p. 2, quæst. 167, memb. 4, dub. 2, et Divus Thomas 4, d. 25, quæst. 3, art. 2, quæst. 2, in corp., et ad 8, Quodlib. 8, art. 11, ubi sic illam explicat. Quia docens scientiam vel artem humanam, licet possit locare operas suas, si intendat veritatem ipsam vendere, simoniacus est. Et idem sequitur Sylvester, verbo *Simoniam*, quæst. 10, et verb. *Doctor*, quæst. 9. Ex Canonistis citatur pro hac sententia Glos., in cap. *Non licet*, 11, quæst. 3, et sine dubio multum favet, quatenus ait advocatum vel jurisperitum posse quidem pecuniam accipere pro consilio, vel patrocinio, quando in eo laborat; tamen si sine speciali studio et labore possit illud dare, teneri gratis dare; non dicit tamen esse simoniam, si aliter faciat. Referuntur etiam Hostiens. et alii in cap. *Quia nonnullis*, de Magist. Sed illi non loquuntur de simonia, sed disputant quando magister juste vel injuste aliquid exigat ab auditoribus. Unde non video cur Soto dixerit hanc esse opinionem communem juristarum. Quidam vero hanc sententiam limitant, dicentes venditionem talium rerum esse simoniam lato modo, non proprio. Sicut Glossa, in cap. 1 de Magist., verb. *Consuetudinis*, quasi *simoniacum* vocat, vendere licentiam docendi. Et Richard., 4, d. 25, art. 3, quæst. 2, quasi *simoniam* appellat pretium doctrinæ exigere, quando quis alias recipit justum stipendium pro legendi munere. Citatur etiam pro hac sententia Anton. Sed revera illam non docet, licet in aliis non distinguat simoniam a turpi lucro, 2 part., tit. 1, cap. 5, § 16, not. 6.

6. *Secunda opinio, asserens vendere dona naturalia non esse simoniam.*—Secunda opinio est extreme contraria, nimirum nullum genus simoniæ posse versari in materia mere naturali, ac subinde in homine in puris naturalibus constituto non posse hoc genus vitii reperiri. Et consequenter neque in homine qui nunc colit Deum, ductus sola ratione naturali, sine ulla fidei vel rerum supernaturalium cognitione; hæc enim omnia sese consequuntur, ut constat. Ratio vero omnium est, quia materia simoniæ est res spiritualis, et denominatur ab spiritu increato et non creato, ut supra dictum est circa definitionem; hujusmodi autem res spiritualis supernaturalis est,

et pertinens ad ordinem gratiæ. Cujus rei fundamentum ex Scriptura sumptum est, in qua solum de donis Spiritus Sancti, et gratis gratis datis, vel ministeriis spiritualibus sermo est, ubi hujus vitii fundamentum, et malitia indicatur, ut patet ex Matth. 10, Act. 8; ergo. Et confirmatur, nam malitia simoniæ in hoc consistit, quod non gratis datur id quod gratis acceptum est, vel quia venditur id quod non est proprium, aut id quod vendibile non est: nihil autem eorum convenit in naturalia opera, quantumvis spiritualia, seu intellectualia, quia illa gratis non accipiuntur, sunt enim naturæ debita. Et quamvis ipsa natura gratis accipiatur ab ejus auctore, tamen ipsa non venditur, sed aliquis usus ejus, qui supposita naturæ institutione debitus illi est; unde quicquid hujusmodi est, proprium est ipsius hominis, nam propria industria et viribus illud acquirit, suoque arbitrio subiacet. Denique, licet tale bonum secundum physicam proportionem non habeat comparationem cum materiali pretio, tamen secundum moralem æstimationem, et in ordine ad usus humanos potest illam habere, et venditioni exponi, vel pecunia comparari, nec in hoc fiet alicui injuria, nec aliunde apparet indecentia, aut deordinatio in tali actione; ergo. Atque hanc sententiam tenet Soto, si attente legatur dicta quæst. 5, art. 1.

7. *Dona naturalia in tres classes dividuntur.*

— Pro resolutione, adverte aliud esse quærere, an vendere hæc spiritualia dona naturalia sit simonia, vel generalius quærere, an sit bonum vel malum; posset enim esse malum, quamvis simonia non esset. Distingui etiam præterea possunt hæc bona in tres classes. Quædam enim sunt mere intellectualia, et talia voco, omnia illa quæ perficiunt intellectum, sive speculativum, sive practicum, et per se non ordinantur ad honestatem moralem. In secundo ordine pono bona quæ perficiunt tam intellectum, quam voluntatem in ordine ad honestos mores virtutum moralium, ut præcise versantur circa objecta et personas creatas. In tertio specialiter constituo ea quæ spectant ad naturalem cultum, et religionem Dei, ut naturaliter cognosci potest et coli.

8. *Dona intellectualia sive speculativa, sive practica, non sunt materia simoniæ.* — Dico primo: spiritualia dona naturali more intellectualia, sive speculativa, sive practica, eo modo quo de facto ab homine vendi possunt, nec sunt, nec esse possunt materia simoniæ. Hanc assertionem sumo ex D. Thoma 2. 2,

quæst. 71, art. 4, ad 2. et quæst. 100, art. 3, ad 3; Cajetano, dicto art. 3. et in Sum., verb. *Simonia*; eandem docent in 4, distinct. 25, Richard., artic. 3, quæst. 2; Palud., quæst. 5; Durand., quæst. 3; Angel., *Simon.*, 1, in principio; Armach., lib. 10., cap. 8; Adrian., Quodlib. 9; Navarrus, Victor., Soto, et moderni omnes. Et probatur sufficienter ex fundamento secundæ sententiæ, quia simonia est peccatum contra religionem; in tali autem venditione nihil agi potest contra religionem, sive infusam, sive mere acquisitam et naturalem; ergo. Major supponitur, tum ex dictis, tum ex conceptu omnium loquentium de simonia; tum etiam quia nisi in hoc conveniamus, non potest esse firma, et (ut ita dicam) univoca disputatio; alias enim omne vitium commissum in rerum venditione poterit quis vocare simoniam. Minor autem etiam videtur per se nota, quia venditio illa nullo modo est contra religionem vel cultum Dei, quia materia ejus non habet Deum pro objecto quod, vel cui, ut patet de omnibus artibus humanis, et de scientia juris humani, mathematicis, philosophia naturali, etc. Et licet contingat scientiam habere Deum pro objecto, et metaphysicam, non refert, quia non respicit illum ut colendum, sed ut speculative cognoscendum. Est ergo manifestum in hac actione non intervenire irreligiositatem aliquam, ac subinde nec simoniam. Quod amplius explico: nam si per impossibile posset quis scientiam alterius destruere, vel per maleficium memoriam ejus prorsus auferre, peccaret contra justitiam, non vero contra religionem ratione noementi, sed solum ratione maleficii, quando intervenit, quod est per accidens, et est vitium alterius generis; ergo signum est illam non esse materiam religionis nec vitii contrarii, scilicet sacrilegii, et consequenter nec simoniæ.

9. *Vendere hæc bona naturalia non habet malitiam moralem, et quamvis aliquam habeat, simonia non est.* — Dico secundo: vendere hæc bona intellectualia, eo modo quo vendi possunt de facto, per se loquendo nullam malitiam moralem continet, et si contingat illam habere, simonia non erit. Probatur prima pars, quia nemo potest vendere hæc bona, prout illa in se habet, ut transferat in alterum, quia hoc stultum esset, cum sit impossibile, et ita hoc non potest esse justum neque injustum, nec moraliter consideratur. De facto ergo potest homo vendere illam operam, et laborem quem ponit in docendo, sive tantum

unum actum vendat, sive locet operam suam ad multum tempus, sive quodammodo vendat totam suam artem concedendo alteri totum usum, et fructum ejus in perpetuum, seu obligando se in perpetuum, ad utendum vel lucrandum cum illa ad arbitrium alterius. In toto ergo hoc facto non invenitur iniquitas per se loquendo, quia nec est contra religionem, ut declaratum est, nec est contra justitiam, quia illa omnia possunt arbitrio hominum justo pretio æstimari, ut constat ex usu et communi hominum æstimatione, a qua pretia rerum temporalium, corporalium et humanarum accipi solent. Et juxta hanc considerationem, solet res natura sua nobilior minori pretio æstimari, ut equus quam servus, quia in ordine ad humanos usus utilior reputatur. Item ille labor docendi, sive utendi arte aut liberali, aut mechanica, corporalis est, licet per intellectum dirigatur; est ergo pretio æstimabilis; ergo si justo pretio vendatur, nulla erit injustitia. Suppono enim ex parte contrahentium concurrere alias condiciones necessarias ad justitiam, ut facile fieri potest; quod si interdum non concurrant, erit per accidens; hic autem per se loquimur. Et eadem ratione nihil in eadem venditione per se committitur contra charitatem, quia nemo tenetur, per se loquendo, laborem suum et operam pro alio gratis impendere; quod autem interdum possit teneri propter necessitatem, est per accidens ad præsentem considerationem. Sic enim etiam potest in hoc peccari contra religionem, ut si quis habens votum gratis docendi, pretium acciperet, quod, ut constat, extrinsecum est.

10. Atque hinc facile probatur altera pars, quam probat Soto simul cum prima assertionem; quia si vendere doctrinam naturalem esset simonia, etiam vendere laborem et operam adjunctam, esset simonia, sicut de sacramentis infra dicemus. Sed responderent alii, vel non vendi laborem, sed locari pro stipendio, quod etiam in spiritualibus licet; vel ex natura rei non esse simoniacum vendere materiale sine formali. Sed profecto etiam vendere formale non est simonia, ut statim dicam. Propria tamen ratio hujus partis, est eadem quæ primæ conclusionis. Quia materia illius actus non est materia religionis; ergo licet circa illam peccetur, erit injustitia, vel immisericordia (ut sic dicam), non simonia; vel, si ratione voti materia fiat religiosa, esse poterit infidelitas in Deum, quod est vitium longe diversum a simonia. Magis tamen hæc

pars intelligetur per aliquas illationes, quibus possunt ex hoc principio aliqui morales casus definiri.

11. *Non est simoniacus qui vendit doctrinam, etiamsi intendat vendere veritatem naturalem.* — Ex dictis ergo sequitur primo, non esse simoniacum illum, qui vendit doctrinam, etiamsi intendat directe vendere ipsam veritatem naturalem. Probatur, quia illa veritas nec per se supernaturalis est, ut supponitur, nec est res sacra, aut per se ordinata, et instituta ad cultum Dei; ergo non est in materia simoniæ; ergo, licet intentio directe feratur ad illius venditionem, non facit actionem simoniacam. Atque hoc significavit divus Thomas in dicto art. 3, mutando loquendi modum quem in Quodlibetis tenuerat, ubi venditionem veritatis naturalis vocat simoniam. In dicto tamen art. 3, solum dicit graviter peccare, qui sic vendit veritatem; et eodem modo loquitur in quarto.

12. *Cur sit grave peccatum vendere veritatem et quale sit.* — Sed quæres, cur illud sit grave peccatum, et quale sit. Respondeo, juxta ea quæ Sanct. Thomas significat, tunc aliquem proprie vendere veritatem, quando ultra condignum pretium sui laboris, vel operis quod ponit in docendo, aliquod speciale pretium pro veritate ipsa exigit; tunc enim injustitiam committit, quia vel bis vendit idem, vel vendit rem non suam. Veritas enim considerari potest duobus vel tribus modis. Primo, ut est in mente docentis, et sic non venditur, quia ut sic non datur alteri, unde pro illa ut sic pretium accipere, clara esset injustitia. Secundo, consideratur ut est in signo, in verbis, vel scriptura docentis, vel, quod idem est, ut in illis verbis est objective respectu addiscentis. Et ut sic non distinguitur ab ipsa doctrina; unde, licet maxime vendibilis esset, non posset vendi pretio distincto ab ipsa doctrina, quia qui tenetur docere, tenetur veritatem docere. Ergo vendere hoc modo veritatem distincto pretio ab ipsa doctrina, est idem vendere bis. Hoc autem fit quoties, ultra justum pretium pro labore docendi, aliquid accipitur propter ipsam veritatem, quæ dicto modo est in doctrina, quia in prima obligatione ad docendum includitur obligatio vera docendi, unde idem bis venditur. Tertio, potest veritas considerari ut incipit esse subjective in mente discipulis; et ut sic jam non computatur inter bona docentis, sed addiscentis, quod bonum ipse sibi acquisivit suo labore et industria; ergo non potest doctor pro illa veritate sic

spectata, peculiare seu majus pretium postulare, quia non potest vendere rem non suam; et pro auxilio quod ipse tribuit discipulo ad acquirendam veritatem illam, jam accepit condignum pretium in suo opere et labore, nam illa industria non est quid distinctum ab opere et labore. Sic ergo potest committi peccatum injustitiæ in venditione veritatis. Non est tamen simonia propter rationem dictam, quia illa materia et inæqualitas est alterius ordinis. Si vero ponamus magistrum nec velle, nec accipere pretium excedens valorem sui operis et laboris, licet directe intendat vendere veritatem ipsam, non video in illa intentione gravem malitiam, vel iniquitatem, sed ignorantiam, quia ille nescit adaptare intentionem actioni justæ quam facit; vel certe intentio ita interpretanda est, ut ille velit expresse se obligare ad veritatem docendam, et hoc modo directe intendat veram doctrinam, et solidam, non fucatam, vanam et falsam: at hoc bonum est.

13. *Non peccat qui auget pretium suæ doctrinæ propter aliquam ejus excellentiam, licet in docendo minus laboret.* — Secundo, infero non peccare aliquem, etiamsi augeat pretium suæ doctrinæ, vel propter doctrinæ nobilitatem, vel propter eximiam peritiæ personæ, etiamsi labor corporalis major non sit, imo licet sit minor vel nullus. Hoc attigit Soto arguendo contra primam sententiam, hinc a signo bene colligens hanc non esse materiam simoniæ. Nam in materia simoniæ, licet contingat rem materialem subjectam spirituali esse æstimabilem pretio, non potest tamen pretium augeri propter id, quod est spirituale in tali materia; at hic licet augere pretium laboris et operis, propter dignitatem scientiæ et doctrinæ. Hoc autem ita esse constat ex communi usu omnium universitatum; nam, cæteris paribus, majori stipendio conducuntur magistri nobiliorum scientiarum, vel artium; et excellentiores ac famosiores in unaquaque arte carius solent vendere suam doctrinam, quam inferiores in eadem. Ratio autem est, quia doctrina ipsa ex objecto redditur dignior, et consequenter, prout vendibilis est, redditur etiam majoris æstimationis et valoris. Et similiter ex parte personæ docentis plurimum augetur doctrinæ æstimatio, nam ut Ambrosius dixit: *Primus discendi ardor nobilitas est magistri.* Unde etiam ad omnem humanum usum doctrinæ multum valet æstimatio, quæ ex auctoritate docentis nascitur. Ergo totum hoc considerari juste potest ad pretii æqualita-

tem, ac subinde potest juste augeri pretium ex his capitibus. Quare non bene dixit Glossa supra citata, teneri Doctorem ad dandum gratis consilium, quando sine studio et labore illud dat. Est enim hoc falsum, quia illa actio non solum ex labore, sed ex se, et ex aliis circumstantiis habet suum valorem. Eo vel maxime quod in compensando tali opere, non est tantum consideranda facilitas quam nunc habet operans in illo præstando, sed pensandæ sunt omnes præteritæ expensæ ac labores, quibus facilitas illa comparata est; nam omnia illa nunc influunt in hoc opus, redduntque illud majori valore et pretio dignum.

14. *Licet talis doctrina sine labore sit parta, potest ejus usus vendi.* — Adde denique quod, licet illa scientia naturalis esset sine ullo labore parta, vel a Deo per accidens infusa, non esset injustum neque illicitum, per se loquendo, illius usum seu doctrinam vendere juxta condignam æstimationem talis operis secundum se spectati, quia opus ejusdem rationis est, et ejusdem valoris et æstimationis, etiamsi principium ejus miraculose collatum fuerit, quia etiam tunc principium ipsum naturale manet. Sicut si Deus miraculose alicui restituat manum aridam, non minus potest vendere opera ejus, quam si a natiuitate illam haberet. Denique valor rei non semper attenditur ex modo quo comparata est, nec ex pretio magno, aut parvo, aut nullo quo constitit, sed ex intrinseca natura, et valore ejus juxta communem æstimationem.

15. Unde obiter constat quam sit infirmum argumentum Altisiodorensis, probantis scientiam non posse vendi, quia omnis scientia est gratis ab Spiritu Sancto. Nullius enim valoris est consecutio; tum quia naturalis scientia est ab Spiritu Sancto gratis, ut ab auctore naturæ, non ut auctore gratiæ; ille autem respectus non reddit rem invendibilem, alias nihil vendi posset; tum etiam quia, licet esset data supra ordinem naturæ, atque adeo quodammodo magis gratis quam naturalia dona, nihilominus opera quæ ex illa nascuntur, ut doctrina, artificia, et similia, sunt opera naturalia omnino, et ejusdem valoris et æstimationis cum his quæ oriuntur a principio naturaliter consecuto. Dixi autem *per se loquendo*, id est, ex vi talis operis, et ex sola rei natura, quia si Deus infunderet talem scientiam per modum gratiæ gratis datæ in ordine ad fidei confirmationem, et ad communem utilitatem spiritualem Ecclesiæ, et ad hunc finem daretur specialis gratia actualis in ipso usu talis

scientiæ, tunc jam reputaretur ut gratia simpliciter supernaturalis, et aliter esset judicandum de illa, juxta dicenda inferius de gratiis gratis datis. Et ita sentit Navar., capit. 24, num. 99; dicit enim ad propriam simoniam non satis esse donum esse supernaturaliter datum, nisi sit datum ad salutem animarum. Idemque sentit Sot., d. quæstione 5, verb. *Colligamus ergo*, post secundam conclusionem.

16. *Qui carius quam par est vendit doctrinam, injustus est, non simoniacus.* — Tertio, inferitur ex dictis, si quis vendat doctrinam suam carius quam par est, ut duplicatum pretium accipiat, fore quidem injustum, non tamen simoniacum. Exemplum vulgare est de magistro, qui cum habeat ab Ecclesia condignum stipendium, ut publice omnes advenientes doceat, a singulis discipulis aliquid exigit. De quo puncto videri possunt Doctores Canonistæ, in capit. primo de Magist., et Summistæ, verb. *Doctor*, qui imprimis dubitant an illud liceat necne; deinde si non liceat, quale peccatum sit. Sed primum ad nos non spectat, et breviter placet quod Panormitanus ait, spectandum esse modum pacti et conductionis, et leges pacti esse servandas. Nam si conductus est, ut gratis omnes doceat, sive divites, sive pauperes, sive incolas, sive extraneos, a nullo potest aliquid licite exigere, quia agit contra obligationem; si vero solum pro pauperibus docendis conductus sit, ut videtur esse casus illius capituli primi (licet possit habere alium sensum), tunc poterit accipere aliquid a divitibus, et sic de aliis, semperque supponendum est quod stipendium sit sufficiens; nam si sit inæquale, alia erit ratio. Item hoc procedit quando magister exigit; si vero sponte offeratur, non peccat accipiendo. Quod si de modo conventionis et pacti non constet, tunc consuetudini standum erit, ut Panormitanus concludit.

17. *Magistrum ab Ecclesia pretio conductum ad docendum non esse simoniacum, si aliud pretium exigat a discipulis.* — At vero (quoad secundum punctum quod ad nos spectat) quando hoc illicite fit, aliqui Doctores vocant illud simoniam, ut Angel., verb. *Magister*, num. 41, citans Hostiensem, Archidiaconum, et alios. Alii vocant quasi simoniam, ut Richard. supra. Sed D. Thomas solum dixit non licere. Et revera non est nisi injustitia, nec habet commercium ullum cum simonia. Loquimur enim semper de Doctore conducto ad docendas tantum naturales scientias, seu liberales artes,

nam de sacra doctrina nihil hactenus diximus, nec etiam de speculativa, seu scholastica Theologia, quam in tota doctrina hujus capituli non comprehendimus, quia specialem difficultatem habere potest, eo quod supernaturalis sit; et ideo illam reservamus considerandam cum aliis supernaturalibus donis. Igitur excessus ille factus a magistro conducto pro talibus scientiis, contra justitiam quidem est, ut ex dictis satis patet, non est tamen simonia, quia materia non est capax, ut dixi. Neque ille peccat contra religionem, magis quam si esset præceptor conductus a sæculari republica seu potestate, et similem excessum committeret. Solum posset circa hoc dubitari, quando Ecclesia, vel Episcopus contulit alicui beneficium cum onere docendi; tunc enim videtur doctrina esse annexa rei spirituali: sed de hoc dicemus infra.

18. *Non datur simonia quando præceptor non vult vacare a legendo, nisi accepto pretio a discipulis.* — Quarto, infero non esse simoniam, si præceptor nolit vacare a legendo, nisi pretio accepto a discipulis, sive id faciat in die festo, sive in non festo. Quod adverto, quia divus Thomas, dicto art. 3, ad 3, dicit eum, qui habet ab Ecclesia stipendium ut doceat, non posse licite aliquid recipere, *ut aliqua festa faciat vel prætermittat.* Ubi non ait hoc facere esse simoniam, sed tantum non licere. Alii vero dicunt esse simoniam, si vacatio a lectione ordinetur ad festum colendum vel non colendum, et propter illam aliquid accipiatur, secus si tantum recreationis gratia. Ita Sylvester supra, et Angelus, verb. *Magister*, n. 14. Sed dico hanc non esse materiam simoniæ, simpliciter loquendo; nam si dies sit festus ex præcepto Ecclesiæ, non pertinet ad debitam observantiam ejus docere vel non docere; nam si quis doceat illo die, non violat festum; et si non doceat, non propterea melius colit illud, sed hoc pendebit ex intentione et voluntate vacantium. Ergo sicut recipere pretium pro lectione illius diei non est simonia, ita nec recipere pro vacatione a lectione est simonia, quia illa materia etiam illo die non est religiosa, sed indifferens. Quod autem illa vacatio a lectione ordinetur a discipulis vel magistro ad melius vacandum Deo, extrinsecum est, nec mutat naturam operis; nec enim privata auctoritas, aut intentio ad hoc sufficit. Unde a fortiori sequitur idem dicendum esse, quando vacatio conceditur in die profesto, quia tunc etiam id quod venditur, non est religiosum. Quod autem alii velint illa vacatio-